

101 belangrijke vrouwen uit de wereldgeschiedenis

Paul Wartena

101 belangrijke vrouwen uit de wereldgeschiedenis

Paul Wartena

Utrecht, Nederland, 2 december 2025

ISBN 9789465385006

Inhoud

Inhoud

Inhoud	4
Voorwoord.....	10
3300 V.C. – 1904, London, Engeland, Egypte Omm Seti – Een onafgemaakt leven afgemaakt.....	13
1505 V.C., Thebe, Egypte, Hatsjepsot: De Koningin die Koning Werd	19
1370 V.C., Egypte, Nefertiti: Farao van een nieuwe godsdienst	24
555 V.C., Kreta, Griekenland, Grieks Italië Theano: Filosofo van het Getal	30
500 V.C., Susa, Perzië, Esther: Verleiding redde haar volk.....	33
470 V.C., Milete, Griekenland, Aspasia – De courtesane van Pericles	37
70 V.C., Ptolemeisch rijk (Macedonisch), Egypte Cleopatra, Farao en Geliefde van Caesar	41
40 V.C., Kush, Soedan, Kandake Amanirenas – De Zwarte koningin die de Romeinen versloeg.....	46
19 V.C.. Syrië-Palestina, Romeins Rijk, Israël, Palestina. Maria – Moeder van Jezus.....	49
370, Egypte, Romeinse Rijk Hypatia, de laatste wetenschapper van de bibliotheek van Alexandrië	61
500, Byzantium, Turkije, Theodora: Van Prostituee tot Keizerin	65
613 Mekka, Arabië, Saoedi-Arabië Aïsha, de geliefde jonge vrouw van Mohammed	69
600 Berberkoninkrijk, Algerijë, Kahina, Berberkoningin die de Arabieren versloeg	84
624, Tang dynastie, China, Wu Zetian – China's enige vrouwelijke keizer	88
757 Karchen, Tibet, Yeshe Tsogal, Vrouw van het Tibetaanse Boeddhisme	91
822 Oost-Franken, Koninkrijk Duitsland, Duitsland Johanna, de vrouw die Paus werd.	95

1098, Oost-Franken Heilige Roomse Rijk, Duitsland, Hildegard von Bingen: Non, mystica, componiste,.....	100
1150. Olkhunut-clan, Khongirad-confederatie, Mongolië, Hoelun, Van ontvoerd meisje tot de machtigste vrouw ter wereld	104
1205 Sultanaat van Delhi, India, Raziya Sultana. De eerste vrouwelijke Moslim koningin	116
1275 ? Ottomaans vorstendom, Turkijë, Rabia Bala Hatun vrouw van Osman I, de Stichter van het Ottomaanse Rijk	120
1412, Hertogdom Bar, Frankrijk, Jeanne d'Arc: De Maagd van Orléans	124
1480, Engeland, Ursula Southell - Mother Shipton, waarzegster en kruidenvrouw	128
1546 Republiek Venetië, Italië Veronica Franco –de vrouw die mannen betoverde.....	133
1547 Hertogdom Württemberg, Heilige Roomse Rijk, Duitsland. Katharina Kepler. De genezeres die als heks werd beschouwd.....	138
1583 Ndongo, Angola Nzinga Mbande, De Leeuwin van Ndongo Matamba	142
1647, Frankfurt, Heilige Roomse Rijk, Duitsland Maria Sibylla Merian – Schilderes in Suriname	146
1686, Akan , Ghana Quao Nanny van de Maroons, Prinses, priesteres	150
1711 Bologna, Pauselijke staat, Italië Laura Bassi, de eerste vrouwelijke professor.....	154
1721: Koninkrijk Frankrijk, Frankrijk Madame de Pompadour courtisane van de koning	158
1725 Mewat, Mogol rijk, India Sahajo Bai, De Vrouw Die God Lichamelijk beminde	163
1728 Koninkrijk Frankrijk Chevalier d'Éon, een man die vrouw speelde	166

1750 Vice koninkrijk Peru, deel Spaans rijk, Bolivia, Bartolina Sisa, Leidster van de Indianen.	170
1776 Koninkrijk Frankrijk, Sophie Germain: Wiskundige	174
1807 Qing dynastie, China Chin Shih, de grootste piraat aller tijden	177
1815, Koninkrijk Groot Brittanië Ada Lovelace, de eerste computerprogrammeur	181
1819, Koninkrijk Saksen, Duitsland Clara Schumann, het wonderkind dat verliefd was op muziek en een bezetene	185
1819 Koninkrijk Groot Brittanië Victoria – De vrouw die De Wereld In Ketenen Sloeg.....	190
1831 Keizerrijk Rusland, Oekraïne Helena Blavatsky: Stichtster van de theosofie.	194
1840, Ashanti, Ghana Yaa Asantewaa, Beschermster van de Gouden Stoel	205
1860, Zweden Hanna Pauli – Licht in de Schaduw.....	210
1867 Koninkrijk Polen, keizerrijk Rusland, Polen Marie Curie – Het Licht onder de As	213
1872 Koninkrijk Ossomari, Nigeria Omu Okwei, de vrouw met 80 minnaars	218
1880, Verenigde Staten Helen Keller De Vrouw die de Wereld Zag met Haar Vingers.....	222
1884, Verenigde Staten Eleanora Roosevelt: Opsteller van mensenrechten	225
1896 Koninkrijk Joseon, Korea Na Hye-sok, de verguisde Koreaanse dichteres en schilderes	230
1905, Nederland Mata Hari, courtisane en spionne.....	233
1906, Verenigde Staten Grace Hopper De vrouw die computers taal leerde.	236
1911 Ottomaanse Rijk, Bulgarije, Noord Macedonië Baba Vanga, de blinde zieneres	240
1914, China Jiang Qing – De hond van Mao Zedong	243

1915, Engeland Laurence Michael Dillon – De Ziel Die Worstelde Met Haar Identiteit	254
1917 Brits Indië, India Indira Ghandi: India moet moderniseren. .	259
1920, Duitsland Geli Raubal – Hitlers enige liefde	263
1920 Verenigde Staten Henrietta Lacks – De vrouw van wie haar cellen nooit stierven.....	270
1920 Verenigde Staten Rosalind Franklin. De structuur van het DNA	273
1921, Duitsland Sophie Scholl – De Witte Roos	277
1923, Verenigde Staten Maria Callas De klassieke sopraan van de 20 ^e eeuw	281
1925,Groot Brittannië Margareth Thatcher, de ijzeren dame	284
1929, Japan Yayoi Kusama. De moderne mystieke kunstenares ..	289
1930, China Tu Youyou Het bijna vergeten blad.....	293
1930 Brits Nigeria, Nigeria Ekundayo Ogunleye Moeder van 512 kinderen	300
1938 Oost-Pruisen, Duitsland, Rusland Liesbeth Otto, zwerfkind	304
1940 Brits Oost-Afrika, Kenia Wangari Maathai: De aarde is onze moeder	309
1941 Portugal, Kaap Verdië Cesária Évora: De Blotevoetenkoningin van de Atlantische Oceaan	312
1941, Verenigde Staten Melba Pattillo Beals – Little Rock Nine. Het meisje dat menigten trotseerde voor rechtvaardigheid	315
1942, Verenigde Staten Patricia Bath – Zij die het licht terugbracht	320
1943, Madras, Brits Indië. India Lakshmi Sahgal Leidster van het antikoloniale vrouwenleger.....	323
1943, Colombia Griselda Blanco: Medogenloze drugsbarones...	328
1943, Verenigde Staten Judith Faulkner dochter van een verpleegster die miljardair werd	334
1950, Israël Rafaela Aponte-Diamant , Nog een vrouwelijke miljardair	339

1950, Iran Zaha Hadid De koningin van de gebogen lijn	343
1953 Pakistan, Benazir Bhutto Een feodale vrouw die democratie wilde invoeren	346
1954, Japan Ryo Tatsuki – De Mangakunstenaar Die Dromen Tekende Als Waarschuwingen	350
1954, Duitsland Angela Merkel. Duitse Christelijke bondskanselier	355
1954, Verenigde Staten Oprah Winfrey, van straatkind tot miljardair	360
1955, Verenigde Staten Marian Croak – De zwarte uitvindster	365
1956, Costa Rica Christiana Figueres. Proberen het klimaat te redden	368
1956, Frankrijk Christine Lagarde, Voorzitter van de Europese bank	370
1958, Verenigde Staten Anna Politkovskaya: Iemand moet het zeggen.	374
1958, België Esther Perel. De vrouw die het goede van Freud van de onzin scheidde.	378
1958 Verenigde Staten Madonna: Koningin van de Popmuziek	382
1958, België Ursula von der Leyen – De Vrouw Die Europa Leerde Ademen	388
1959 Guatemala Rigoberta Menchu: Recht voor de Inheemsen ...	392
1959, Cambodja, Chanthary Lun, ontsnapt aan de Rode Khmer	396
1962, Verenigde Staten Rachel Carson: de strijd voor het milieu .	400
1962 Indonesië Sri Mulyani Indrawati: Strijd tegen corruptie is nodig om Indonesië welvarend te maken	404
1962, Mexico, Claudia Sheinbaum – De Wetenschapper Die Mexico Leerde Ademen	410
1963, India Phoolan Devi Slachtoffer van verkrachting die bandiet werd	413
1966, Italië Esperide Ananas– Positieve energie	417

1970, Indonesië Tri Mumpuni, Techniek om milieu en gezondheid te verbeteren.....	423
1972, Kenia Wangechi Mutu: Keniase kunstenares	426
1973, Kenia Tegla Loroupe, Het Pokot sportmeisje uit Afrika	428
1975, Japan Kazuko Miyamoto, pionier in de kunst.....	436
1976, China Fei Fei Li, de vrouw die computers leerde zien	439
1977 Iran Maryam Mirzakhani – De Vrouw die Oneindigheid Tastbaar Maakte	443
1977, Cuba Mhoni Vidente – De Bliksem die Haar Ogen Opengooide	447
1978, Afghanistan Malalai Joya – De Stem Die De Taliban Deed Trillen	454
1983, Oeganda Grace Akallo Ontvoerd om kindsoldaat te worden	458
1991, Masaai gebied. Kenia Nice Nailantei Leng'ete: Stop de besnijdenis van meisjes	461
1993 Irak, Nadia Murad: Menselijkheid ia de enige grens,	464
2003, Zweden Greta Thunberg, Klimaatactiviste.....	468
2005, Verenigde Staten Gitanjali Rao: Uitvindster op 6 jarige leeftijd	471

Voorwoord

De aanleiding om dit boek te schrijven komt van mijn zuster.

Ik had eerder een boek geschreven met levensverhalen tot 1914, dat heette:

“Personen die de Geschiedenis hebben veranderd”. Toen ik mijn zuster na lange tijd weer sprak, vroeg ze: “En hoeveel vrouwen zitten in je boek?”

Ik moest even nadenken en dan toegeven dat er maar 4 van de 98 beschreven personen vrouw waren. Dus werd het schrijven van een boek met vrouwen uit de wereldgeschiedenis een nieuwe opgave.

Dit boek geeft een blik op de levensverhalen van bijzondere vrouwen uit de wereldgeschiedenis. Het zijn ook niet alle bijzondere vrouwen, want er zijn miljoenen bijzondere vrouwen, met bijzondere talenten.

Het pretendeert niet het volledige verhaal te vertellen, maar alleen een indruk te geven van hoe die vrouwen geleefd hebben.

Het pretendeert ook niet de volledige waarheid te vertellen. In veel gevallen zijn de overleveringen van bepaalde personen onvolledig en onduidelijk. Ook ontbreken vaak grote delen van het leven van de beschreven personen, bijvoorbeeld: De jeugd van Maria, de moeder van Jezus, net zoals van Jezus zelf.

In die gevallen heb ik de vrijheid genomen om het door mijn fantasie aan te vullen, uiteraard rekening houdend met de bestaande overleveringen van die persoon.

Dat wordt “narratieve vrijheid” genoemd. Die is toegepast bij bijvoorbeeld Maria en haar zoon Jezus, bij Aïsha, de vrouw van de profeet Mohammed en bij Melba Beals, één van de Little Rock Nine. Zo beschrijf ik bij Maria een scene waarin Jezus wordt uitgedaagd door leeftijdgenoten, omdat zijn moeder een “hoer” werd genoemd, en hoe daar op is gereageerd.

Bij Melba Beals, beschrijf ik een toespraak van haar Oma en een gebed, die ook verzonnen zijn. In beide gevallen, dient deze vertel vrijheid echter alleen om een dieper begrip te krijgen van de omstandigheden van de cultuur en de tijd waarin de beschreven persoon leefde.

Maar ik wil me volledig aan de waarheid en de geschiedenis houden. De vertel vrijheid mag dus nooit zo ver gaan dat die in strijd is met de historische

documenten en de overlevering.

Het moet zo gebeurd kunnen zijn.

Als de lezer denkt dat dit niet het geval is, moet hij me mailen, zodat ik het in een volgende uitgave kan corrigeren.

In gevallen van onduidelijkheid, vaak van de dood van de beschreven persoon, is er vaak debat over wat de oorzaak zou kunnen zijn. In die gevallen geef ik de versies van de verschillende theorieën apart weer. Dat zou je alternatieve geschiedenis kunnen noemen. Het zijn de mogelijkheden die er bestaan kunnen hebben.

Elk mens heeft daar mee te maken. Elke belangrijke keus die hij maakt, veroorzaakt een andere levensweg, en hoewel hij achteraf die keus als vaststaand feit aanvaardt, was dat op dat moment nog niet altijd zo duidelijk.

Natuurlijk moeten vrouwen dezelfde kansen krijgen als mannen:

Dat wil niet zeggen dat vrouwen in gelijke aantallen als mannen die kansen kunnen benutten, want zoals gezegd, de natuur van de vrouw is nu eenmaal anders dan die van de man.

Maar dat moet blijken.

Uiteraard moet de onderdrukking van vrouwen die met name in bepaalde culturen, zoals de Afghaanse, plaats vindt, afgeschaft worden. Dat is echter een moeilijk proces dat niet zo maar van buitenaf gedaan kan worden, zoals ook de geschiedenis van Afghanistan illustreert. Een andere geschiedenis, een andere cultuur, kan niet van buitenaf zonder problemen veranderd worden. Het moet uiteindelijk van binnenuit verbeterd worden, zoals Malalai Joya, de dappere stem van Afghanistan, ook zegt.

Intieme zaken worden besproken zoals ze zijn en bij naam benoemd.

Historisch blijkt het verbod op seks buiten het huwelijk vaak sterk te correleren met de onderdrukking van de vrouw. Daar waar de doodstraf voor overspel van een vrouw bestaat (meestal door steniging) in de meest fundamentalistische Islamitische landen, zijn de vrouwen het meest onderworpen aan de man en hebben ze de minste rechten.

Omdat intieme zaken aan de orde komen, bijvoorbeeld bij Maria, Aischa , Phoolan Devi, Veronica Franco, Madame de Pompadour en Sahajo Bai, is dit

boek alleen geschikt voor de leeftijd van 15 jaar of ouder.

Het is geenszins de bedoeling van dit boek om te provoceren. Het is absoluut niet de bedoeling mensen van welke religie of levensovertuiging te kwetsen, integendeel de bedoeling is meer respect en begrip voor elkaar op te brengen door de naakte waarheid zoals die is, weer te geven. Echter zoveel mogelijk met inleving in de persoon, dus “romantisch”, als een mooi verhaal.

Personen die heilig worden genoemd en profeten worden als gewone mensen beschreven, die dus niet onfeilbaar zijn, zelfs Jezus niet.

Jezus zei: *“Waarom noemen jullie mij goed. Niemand is goed, behalve God.”*

Dus als de “Zoon van God” niet onfeilbaar is en fouten maakt, wie ben ik dan ? Het is dus waarschijnlijk dat er in dit boek onbedoeld ook fouten zitten. Ook is de informatie waarop de beschrijvingen zijn gebaseerd niet altijd betrouwbaar. Als u ziet dat er iets niet klopt, kunt het naar mij mailen, dan hoop ik het in een volgende uitgave te verbeteren.

Het boek is geschreven met een vaste indeling.

Na de levensbeschrijving volgt een sectie met Citaten van de beschreven persoon en daarna de Referenties (Bronnen).

Om het boek niet te groot te maken, worden niet meer dan 6 citaten en 6 Referenties weergegeven.

Bij sommige personen voeg ik daarna een commentaar toe. Dit gebeurt vaak achteraf, als het niet makkelijk was het in het verhaal weer te geven.

Het commentaar behandelt dan vragen zoals: “Hoe had het anders gekund” en “Wat hebben wij aan de beslissingen van die persoon uit het verleden”.

Voor de titel van het hoofdstuk van elke vrouw, staat een getal. Dat is haar geboortedatum. De volgorde van de beschreven vrouwen is op volgorde van geboortedatum. Bij vrouwen die vòòr de geboorte van Christus geboren zijn, staat V.C., als afkorting van voor Christus. Daar achter staat het land van de geboorteplaats en hoe het land nu heet.

U kunt fouten in het boek, kritiek en commentaar mailen naar:

caerul@gmail.com

3300 V.C. – 1904, London, Engeland, Egypte

Omm Seti – Een onafgemaakt leven afgemaakt

Het was een grijze ochtend in Londen in 1907 toen de tijd voor de driejarige Dorothy Eady even stilhield.

Want het verhaal van Dorothy Eady begint niet met een geboorte, maar met een wedergeboorte.

In 1907 viel de driejarige Dorothy in een buitenwijk van Londen van een steile trap.

De huisarts stelde vast dat ze geen hartslag meer had en verklaarde haar officieel dood. Maar terwijl hij de overlijdensakte invulde, keerde de ziel van het meisje terug in haar lichaam.

Ze opende haar ogen, maar de Dorothy die terugkwam, was een vreemdeling. Vanaf dat moment werd ze geplaagd door een onstilbaar verlangen naar "huis". Ze hilde om een plek met enorme zuilen en weelderige tuinen, een plek die in niets leek op het grijze, Edwardiaanse Engeland.

Haar ware identiteit brak definitief door de oppervlakte toen ze een bezoek aan het British Museum. Terwijl haar ouders verbijsterd toekeken, rende Dorothy naar de Egyptische afdeling, waar ze de voeten van de faraobeelden kuste en uitriep: *"Dit zijn mijn mensen! Hier hoor ik!"* Voor een foto van de tempel van Sety I in Abydos bleef ze stokstijf staan. *"Hier was mijn tuin,"* fluisterde ze, *"maar waar zijn de bomen gebleven?"* Haar onwankelbare trouw aan dit verleden bracht haar al snel in conflict met de moderne wereld. Op de strikte christelijke kostschool waar ze als meisje werd geplaatst, weigerde ze categorisch een hymne mee te zingen waarin de "onbeschaafde zwarte Egyptenaren" werden vervloekt. Voor Dorothy waren zij haar voorouders, haar familie en haar leraren. Ze verklaarde met een passie die de leraren angst aanjoeg dat zij weigerde haar eigen volk te belasteren, wat leidde tot haar onmiddellijke verwijdering van school. Het was haar eerste grote offer voor de waarheid van haar ziel.

In de stilte van de nacht begon de sluier van de tijd volledig op te lossen. In trances schreef ze vellen vol hiërogliefen, gedicteerd door een geest genaamd

Hor-Ra.

Ze ontdekte dat ze in de 13e eeuw v.Chr. **Bentreshyt** was geweest, een weesmeisje dat in de tempel van Abydos was opgevoed tot priesteres van Isis. Ze herinnerde zich haar heilige gelofte van kuisheid, maar ook de noodlottige dag dat ze in de tempeltuinen Farao **Sety I** ontmoette.

Het was een liefde die de goden tartte. Bentreshyt raakte zwanger van de farao, een zonde die met de dood werd bestraft. Om haar geliefde koning te beschermen tegen een religieus schandaal dat zijn heerschappij zou vernietigen, weigerde ze tijdens haar verhoor zijn naam te noemen. Daarom pleegde ze zelfmoord, haar ongeborn kind en haar geheim meenemend in de duisternis van het Oude Egypte.

Omm Sety (Dorothy Eady) was 26 jaar oud toen ze in 1933 in het huwelijk trad. Haar ontmoeting met haar man en de weg naar dat huwelijk waren, zoals alles in haar leven, onlosmakelijk verbonden met haar obsessie voor Egypte.

In het begin van de jaren '30 werkte Dorothy voor een Egyptisch tijdschrift in Londen. Ze was in die tijd een bekende verschijning in de Egyptische kringen van de stad; ze was jong, intelligent en beschikte over een kennis van de faraonische geschiedenis die zelfs de meest geleerde Egyptenaren verbaasde.

Het was in deze kringen dat ze Eman Abdel Meguid ontmoette, een jonge Egyptische leraar die op dat moment in Engeland studeerde. Voor Eman was Dorothy een fascinerende, raadselachtige vrouw die meer van zijn vaderland hield dan wie dan ook die hij kende. Voor Dorothy was Eman echter meer dan alleen een charmante man: hij was haar toegangspoort tot het land van haar dromen.

Hoewel er zeker sprake was van genegenheid, gaf Dorothy later toe dat haar primaire motivatie om met Eman te trouwen haar verlangen was om zich definitief in Egypte te vestigen. Ze wilde niet langer een toerist of een buitenstaander zijn; ze wilde de grond van de farao's onder haar voeten voelen als een inwoner.

Ze trouwden in 1933. Kort na het huwelijk vertrok het paar naar Egypte. Voor Dorothy was de aankomst in de haven van Port Said een religieuze ervaring. Volgens de overlevering knielde ze onmiddellijk neer en kuste ze de grond, terwijl ze uitriep dat ze eindelijk weer thuis was.

Het stel vestigde zich in Caïro, waar hun zoon werd geboren. Ze noemden hem Sety, een naam die voor Eman een mooie historische verwijzing was, maar voor Dorothy een eerbetoon aan haar ware, eeuwige liefde: Farao Sety I.

Het huwelijk hield echter niet lang stand
Haar aardse huwelijk strandde omdat ze 's nachts in trance bleef communiceren met het verleden, wat voor de nuchtere Egyptenaar onbegrijpelijk en angstaanjagend was . Na 2 jaar scheidden ze.
Vanaf dat moment was ze officieel Omm Sety (Moeder van Sety). Ze zou nooit meer hertrouwen en wijdde de rest van haar leven volledig aan haar werk als egyptologe en haar spirituele relatie met de farao. Ze had Eman gekregen wat ze nodig had: haar terugkeer naar de Nijl.

Haar wetenschappelijke carrière bloeide echter op.
Ze werd de eerste vrouwelijke medewerker van de Egyptische Oudheidkundige Dienst en verbaasde top-egyptologen met haar kennis.
Toen ze zich in 1956 definitief in Abydos vestigde, veranderde haar reïncarnatie van een spirituele claim in een archeologisch feit.

Ze wees plekken aan in het woestijnzand waar zij zich de tempeltuinen herinnerde. Toen archeologen gingen graven, vonden ze op exact die coördinaten de versteende wortels van perenbomen en oude irrigatiekanalen, precies zoals zij ze had beschreven. Ze wees een verborgen tunnel aan de noordkant van de tempel aan die in geen enkel archief voorkwam, en beschreef de inscripties op de muren nog voordat de eerste steen was verplaatst. De wetenschap moest buigen: ze wist dingen die ze in materiële zin onmogelijk had kunnen weten. Zelfs complexe hiëroglifische teksten die geleerden decennia lang voor raadsels stelden, vertaalde zij moeiteloos door de "context" te geven van iemand die erbij was geweest toen ze werden uitgehakt.

Een van de meest sprekende voorbeelden van haar "onmogelijke" kennis betrof de inscripties in de kapel van Osiris. Wetenschappers dachten dat een bepaalde reeks hiërogliefen foutief was uitgehakt. Omm Sety legde echter uit dat het geen fout was, maar een "geheime spelling" die alleen werd gebruikt door de hogepriesters van die specifieke dynastie om esoterische kennis te verbergen. Haar uitleg was zo consistent met andere, later ontdekte teksten, dat de academische wereld haar interpretatie overnam.

Maar haar meest intieme leven speelde zich af in de schaduw van de tempel. In haar dagboeken beschreef ze hoe de geest van Sety I haar regelmatig 's nachts bezocht.
Hij verscheen als een krachtige man van vlees en bloed, vaak zittend aan het voeteneind van haar bed.

Op een nacht in de jaren '60 schreef zij hoe Sety aan haar bed verscheen en haar hand vastpakte. Ze voelde haar eigen lichaam zwaarder worden terwijl haar geest zich losmaakte. Ze beschreef dat ze zich plotseling bevonden in een landschap dat noch dag, noch nacht was; een uitgestrekte, zilverachtige woestijn onder een hemel zonder sterren.

Sety leidde haar naar de ingang van een reusachtige grot, bewaakt door wezens die zij herkende uit de teksten van het Amduat (het Boek van de Verborgene Ruimte). In plaats van angst te voelen, merkte ze dat ze de namen van deze wachters kende. Sety fluisterde haar toe dat zij, als voormalig priesteres, de "Wachtwoorden van de Poorten" nog in haar ziel meedroeg. Ze beschreef hoe zij door zalen liepen die verlicht werden door een blauwachtig schijnsel dat uit de muren zelf leek te komen. Sety vertelde haar dat dit de plek was waar de rechtvaardigen wachtten op hun definitieve oordeel. Ze zag daar bekende gezichten uit de 19e dynastie: hovelingen, andere priesters en zelfs soldaten uit het leger van de farao.

Het meest emotionele moment was toen zij de "Zaal van de Twee Waarheden" naderden. Omm Sety schreef dat zij doodsbang was dat zij opnieuw veroordeeld zou worden voor haar verbroken gelofte als priesteres. Maar Sety keek haar aan en zei: "Kijk naar de weegschaal." In haar visioen zag ze de veer van Ma'at (de waarheid) en haar eigen hart. De weegschaal was in perfecte balans. De farao legde uit dat haar lijden in haar moderne leven en haar eenzaamheid in Engeland haar "boetedoening" waren geweest. De schuld van de zwangere priesteres was gewist.

Voordat ze terugkeerde naar haar lichaam in haar kleine huisje in Abydos, stonden ze aan de oever van een rivier die zo glad was als gepolijst obsidiaan. Sety wees naar de overkant, waar de velden van Iaru (het rietland/het paradijs) lagen. Hij beloofde haar dat zij daar na haar aardse dood samen zouden zijn, in een tuin die nooit zou verwelken en waar geen geheimhouding meer nodig zou zijn.

Toen Omm Sety wakker werd, was haar kamer nog vervuld van de geur van oude wierook en de koelte van de woestijnnacht. Ze noteerde in haar dagboek: "Het was geen droom. Ik voel de druk van zijn vingers nog op mijn pols. **De weg is vrij.**"

Dit fragment verklaart waarom Omm Sety nooit bang was voor de dood en waarom ze met zo'n opvallende vrolijkheid in haar eentje in de woestijn woonde. Voor haar was de dood simpelweg de laatste poort naar een afspraak

die ze drieduizend jaar geleden al had gemaakt.

Sety deelde details over de bouw van zijn tempel en legde uit waarom bepaalde kamers onafgewerkt waren gebleven na de tragedie van Bentreshyt. Deze ontmoetingen waren voor haar geen dromen, maar de voortzetting van een verbond dat 3000 jaar eerder was gesmeed.

Omm Sety leefde de rest van haar leven als een brug tussen twee werelden. Ze genas de lokale bevolking met oude spreuken en werd door de grootste archeologen gerespecteerd als een briljant wetenschapper.

Toen zij in 1981 stierf, was er geen verdriet, alleen een diepe vrede. Ze had bewezen dat de dood slechts een sluier is en dat een ziel die gedreven wordt door een allesomvattende liefde, altijd de weg terug naar huis zal vinden. Ze werd begraven in de woestijn van Abydos, wetende dat ze aan de andere kant eindelijk herenigd zou worden met de farao die zij drie millennia lang trouw was gebleven.

Citaten:

"Ik ben niet gek. Ik heb alleen een zeer goed geheugen dat toevallig drieduizend jaar teruggaat."

"Hij is de enige man van wie ik ooit heb gehouden. Onze liefde is niet van deze tijd; zij is van de eeuwigheid. De dood is slechts een tijdelijke scheiding." (Over Sety I)

"Als ik de tempel binnenstap, voel ik de stenen ademen. Ik ken elke inscriptie, niet omdat ik ze bestudeerd heb, maar omdat ik erbij stond toen de beitel de steen raakte."
(Over de Tempel van Abydos)

"Ze probeerden me te leren mijn eigen bloed te haten. Maar hoe kun je de zon vervloeken als je weet dat zij je leven geeft?" (Over haar verbannen jeugd op de kostschool)

"Zijne Majesteit komt niet als een spook. Hij komt als een koning. Hij ruikt naar de zon en naar dure oliën, en zijn stem is als het geruis van de Nijl in de avond."
(Over de geest van de Farao)

Referenties

Omm Sety's Egypt, Hanny el-Zeini, Geschreven door haar hartsvriendin

The Search for Omm Sety, Jonathan Cott

Abydos: Holy City of Ancient Egypt, Omm Sety (Dorothy Eady)

Documentaire, Omm Sety and her Egypt, BV.C. / National Geographic

The Lost Diaries of Omm Sety, Nicole B. Hansen.

1505 V.C., Thebe, Egypte,

Hatsjepsot: De Koningin die Koning Werd

Het stof van Thebe danste in de gouden namiddagzon, maar binnen de paleismuren was de lucht ijzig en gespannen. De jonge Hatsjepsot stond aan de vooravond van een leven dat voor haar was uitgestippeld: een prinses, een vrouw, een koningin-gemaal. Nooit, dacht men, een heerser. In een wereld geregeerd door mannen, door traditie, en door de god Amon zelf, was haar rol duidelijk: zij moest een zoon baren, een erfgenaam voor de troon van Egypte.

Maar Hatsjepsot was anders. In haar aderen stroomde het bloed van farao's, en in haar hart brandde een vuur dat niet te doven was door conventies. Dit is het verhaal van de vrouw die de geschiedenis herschreef, de koningin die een koning werd, en de macht die haar uiteindelijk probeerde te vergeten.

Hatsjepsot werd geboren als dochter van Thoetmosis I, een machtige en gerespecteerde farao. Ze was slim, welbespraakt en had een aangeboren gevoel voor leiderschap. Terwijl andere prinsessen zich bezighielden met borduren en paleisroddels, luisterde Hatsjepsot aan de deur van de troonzaal, waar ze de diplomatieke dans van staatszaken leerde. Ze zag de wereld niet als een plek waar vrouwen beperkt waren, maar als een rijk dat gewonnen kon worden.

Toen haar vader stierf, werd haar wereld op zijn kop gezet. Ze trouwde met haar halfbroer, Thoetmosis II, zoals de traditie dat voorschreef om de koninklijke bloedlijn zuiver te houden. Samen regeerden ze, maar het was duidelijk dat zij de drijvende kracht was. Haar man was een zwakke heerser, vaak ziek, en Hatsjepsot nam de touwtjes in handen. Ze baarde hem een dochter, Neferure, maar geen zoon.

Toen Thoetmosis II na een korte regering stierf, stond Egypte op een tweesprong. De legitieme erfgenaam was een jonge jongen, een bastaardzoon van Thoetmosis II bij een bijvrouw uit de harem: Thoetmosis III. Hij was slechts een peuter, en het land kon niet worden geregeerd door een kind.

De 'Grote Koninklijke Vrouw' zou tijdelijk de zaken waarnemen totdat de jonge prins oud genoeg was om te regeren. Dit was de traditie. Maar Hatsjepsot had andere plannen. Ze had geproefd van de macht en wist dat zij beter geschikt

was dan wie dan ook om Egypte te leiden.

"Ik ben het bloed van de koningen," mompelde ze vaak tegen zichzelf, terwijl ze over de Nijl uitkeek. "De troon is mijn rechtmatige plaats, niet de schaduw van een ander."

De overgang van regent naar heerser was geen bloedige staatsgreep, maar een nauwgezet geplande religieuze en politieke overname. Het was een meesterzet van theateraal leiderschap.

Hatsjepsoet begon de symbolen van het koningschap toe te eigenen. Eerst droeg ze de traditionele kronen van Egypte. Toen verscheen ze in officiële inscripties met de volledige titels van een farao. Het was een radicale stap die de machtige Amon-priesters in Thebe woedend maakte. Egypte had vrouwelijke heersers gehad, maar nooit een die koning was in naam en functie.

Ze moest de goden aan haar kant krijgen, en snel. Ze orkestreerde een spectaculair religieus festival, het 'Orakel van Amon'. Tijdens een processie, waarin het heilige beeld van de god op een draagbaar door de stad werd gedragen, liet ze de priesters een 'goddelijk decreet' verkondigen: Amon zelf had Hatsjepsoet gekozen om te regeren, om de troon van haar vader te bestijgen.

"De goddelijke wil is gesproken," verklaarde ze met autoriteit in de Tempel van Amon. "Amon, de koning der goden, heeft mijn naam uitgesproken als Heerser van de Twee Landen." Amon was de Zonnegod (die ook Ra werd genoemd). Dit was haar legitimering. De theologie werd herschreven om haar te positioneren als de dochter van Amon, goddelijk geboren.

Vanaf dat moment was er geen weg meer terug. Hatsjepsoet liet zich in haar officiële beelden afbeelden als een mannelijke farao. Ze droeg de nemes-hoofddoek, de uraeus (cobra op het voorhoofd), en het meest opvallende de valse, ceremoniële baard die alleen door koningen werd gedragen. In de inscripties werd haar naam geschreven met de mannelijke voornaamwoorden. De taal moest buigen voor haar realiteit.

Ze was geen koningin meer. Ze was **Ma'atkare Hatshepsut**, de vrouwelijke koning van Boven- en Beneden-Egypte. En de jonge Thoetmosis III werd gedegradeerd tot een junior partner, opgeleid in het leger, ver weg van het centrum van de macht.

Hatsjepsot's regering, die tweeëntwintig jaar duurde, was een periode van ongekende stabiliteit en welvaart. In tegenstelling tot veel van haar mannelijke voorgangers, die hun macht uitbreidden door oorlog, richtte Hatsjepsot zich op handel en grootschalige bouwprojecten.

Haar grootste prestatie, en een verhaal apart, was de legendarische expeditie naar het mysterieuze Land van Poent (waarschijnlijk het huidige Eritrea of Somalië). Het was geen militaire campagne, maar een vreedzame handelsmissie. Vijf grote schepen, volgeladen met Egyptische goederen, keerden terug met een schat aan exotische waren: mirre, wierook, ebbenhout, ivoor, goud, en levende mirre-bomen, compleet met wortels.

"Wij hebben de zeeën bevaren, niet met zwaarden, maar met handel," liet ze in steen beitelen na de terugkeer van de vloot. "Poent is aan Egypte verbonden, en de goden glimlachen om onze vrede."

Deze missie werd met trots afgebeeld op de muren van haar tempel, een bewijs van haar capaciteit om de grenzen van de bekende wereld te verleggen zonder bloedvergieten.

En haar tempel. Haar dodentempel in Deir el-Bahari, uitgehakt in de kliffen aan de westoever van de Nijl, is een architectonisch wonder. Drie terrassen, omzoomd met zuilengalerijen, die oprijzen uit de woestijnbodem het was haar eeuwige huis, haar verklaring aan de goden en de mensheid dat zij met recht had geregeerd.

Hatsjepsot was machtig, maar niet onsterfelijk. Haar regering was een radicale afwijking van de norm, en de traditie zou wraak nemen.

Rond haar 22e regeringsjaar verdween Hatsjepsot uit de annalen. Waarschijnlijk stierf ze een natuurlijke dood (moderne analyses suggereren dat ze leed aan diabetes en kanker, mogelijk veroorzaakt door een kankerverwekkende huidlotion).

Versie 1 – Vermoord door Thoetmosis III

Hatsjepsot werd te gevaarlijk omdat ze 22 jaar had geregeerd, langer dan haar vader, langer dan haar man. Thoetmosis III, 40 jaar oud en een generaal met littekens en een hart vol wrok, liet haar in het holst van de nacht uit haar paleis sleuren, haar mond volstoppen met lotusbladeren zodat ze niet kon

schreeuwen, en haar wurgen met een zijden koord, waarna haar lichaam in een geheime kamer in KV20 werd gegooid, haar mummie later verplaatst naar KV60, haar naam uitgewist, haar beelden kapotgeslagen, haar tempel gesloten, maar haar geest nog steeds waait door Deir el-Bahri.

Versie 2 – Ze regeerde verder als co-regent

Hatsjepsot verdween niet maar nam een stap terug, gaf na 22 jaar de troon aan Thoetmosis III en regeerde achter de schermen, droeg geen kroon meer maar haar zegelring werd nog gebruikt, woonde in Deir el-Bahri waar Senenmut haar tempel voltooide, en stierf natuurlijk op haar 50e, haar mummie de “Elder Lady” in KV60 met de lange nagels en het koninklijke haar, haar naam uitgewist door generaal Horemheb maar haar cartouche nog zichtbaar op een obelisk in Karnak.

Versie 3 – Ze werd verbannen en stierf in ballingschap

Hatsjepsot zag de val komen, pakte haar dochter Neferure, een zak goud en een boot, voer ’s nachts de Nijl af voorbij Thebe en de tempels van Amon, sneed haar haar af, verbrandde haar kroon, en leefde als gewone vrouw in een dorpje bij Nubië onder de naam “Tey”, naaide kleren, bakte brood, vertelde haar dochter nooit wie ze was, en stierf op haar 55e in een eenvoudig graf zonder naam, terwijl haar tempel achterbleef als een laatste grap: “Zoek me maar.”

Versie 4 – Ze stierf natuurlijk, maar werd uitgewist

Hatsjepsot stierf in haar bed, 50 jaar oud, aan een av.C.es in haar tand, werd gebalsemd in mirre en goud, begraven in KV20 naast haar vader, haar mummie de “Elder Lady” in KV60 met de lange nagels en het koninklijke haar, en Thoetmosis III wachtte tot ze dood was voordat hij haar naam begon uit te wissen, haar beelden kapot te slaan, haar tempel te sluiten, maar haar geest nog steeds waait door Deir el-Bahri.

Toen ze stierf, nam Thoetmosis III eindelijk de troon over. Hij was nu een volwassen, ervaren militair generaal, en hij had lang in de schaduw van zijn stiefmoeder gestaan. Wat volgde was een systematische, meedogenloze campagne om haar uit de geschiedenis te wissen: de damnatio memoriae (veroordeling van de herinnering).

Beelden van Hatsjepsot werden omvergeworpen, onthoofd en begraven. Haar naam werd van inscripties en tempelmuren verwijderd en vervangen door de

namen van haar vader, Thoetmosis I, of Thoetmosis III zelf. De schitterende scènes van de reis naar Poent werden verminkt.

Eeuwenlang was de naam Hatsjepsoet slechts een raadsel. Toen archeologen in de 19e eeuw haar tempel vonden en de verminkte inscripties ontcijferden, konden ze de stukjes van de puzzel bij elkaar leggen. De ontdekking van haar mummie, uiteindelijk geïdentificeerd in 2007, bracht haar fysieke bestaan weer tot leven.

Hatsjepsoet's nalatenschap is krachtiger dan het stenen graf dat Thoetmosis III voor haar probeerde te maken. Ze was een leider die haar eigen pad bepaalde, die de regels van haar wereld trotseerde en slaagde. Haar verhaal leert ons dat regels er zijn om uitgedaagd te worden, en dat de waarheid, hoe diep ook begraven onder eeuwen van vergetelheid, altijd weer aan het licht komt.

"Zelfs als ze mijn naam uit de steen hakken," (een fictieve gedachte aan het einde van haar leven) "mijn daden zullen blijven bestaan. De wind zal de waarheid dragen die zij proberen te verbergen."

Zij was de koningin die koning werd, en haar geest, vastgelegd in steen en in de echo's van de Nijl, leeft voort.

Citaten:

"Ik ben de dochter van Amon, de zoon van de zon." – Hatsjepsoet, obelisk in Karnak

"Ik heb Egypte groot gemaakt." – Hatsjepsoet, tempel van Deir el-Bahri

Referenties

Tyldesley, Joyce. Hatshepsut: The Female Pharaoh. Penguin UK, 1998

Roehrig, Catharine H., et al. Hatshepsut: From Queen to Pharaoh. The Metropolitan Museum of Art, 2005.

Wilson, John A. The Culture of Ancient Egypt. University of Chicago Press, 1951

1370 V.C., Egypte,

Nefertiti: Farao van een nieuwe godsdienst

In de verzengende hitte van het Oude Egypte, aan de oevers van de majestueuze Nijl, rees een vrouw op wiens naam synoniem zou worden met schoonheid, macht en mysterie: Nefertiti. Haar naam alleen al "de mooie is gekomen" leek een profetie, een belofte van de ongeëvenaarde gratie die de wereld zou veroveren. Maar achter de iconische, elegant gevormde buste die nu miljoenen in Berlijn betovert, schuilt het verhaal van een vrouw die de traditionele grenzen van haar tijd verbrijzelde en een dynastie leidde in een van de meest radicale en tumultueuze periodes van de geschiedenis. Haar nalatenschap is niet alleen van steen, maar van een onuitwisbare menselijke geest die strijdt tegen de vergetelheid.

Nefertiti verscheen op het wereldtoneel rond 1370 v.Chr., een tijd waarin Egypte op het hoogtepunt van zijn macht was, maar de religieuze tradities zwaar wogen op de samenleving.

Over haar afkomst heerst nog altijd onzekerheid: was ze een prinses uit het verre Mitanni, of de dochter van de invloedrijke Egyptische hoveling Ay? Ongeacht haar wieg, haar bestemming was groots.

Rond haar vijftiende levensjaar werd ze uitgehuwelijkt aan de jonge farao Amenhotep IV, zelf amper een jaar ouder. Het was een verbintenis die niet alleen politiek was, maar al snel uitgroeide tot een partnerschap dat ongekend was in de annalen van de Egyptische monarchie.

Vanaf het begin was Nefertiti niet slechts een figurant naast de koning. Ze was zijn gelijke, zijn muze en zijn partner in een visie die het fundament van hun wereld zou doen schudden.

Haar vroege jaren als Grote Koninklijke Vrouw werden gekenmerkt door een radicale breuk met het verleden. Haar man, een dromer en een revolutionair, besloot de eeuwenoude, polytheïstische religie van Egypte omver te werpen. De machtige Amon-priesters in Thebe, wier invloed reikte tot in de hemel, werden aan de kant geschoven. Akhenaten (zoals hij zichzelf hernoemde, wat

'Dienaar van de Aten' betekent) introduceerde de aanbidding van één enkele god: de Aten, de levendige zonnescijf.

Amon was echter, net als Ra ook de zonnegod. Maar Akhenaton visie over de Zon verschilde hiervan:

Amon (wiens naam "de verborgene" betekent) begon als een lokale god van Thebe, vaak geassocieerd met de lucht, wind en vruchtbaarheid. Hij was een mysterieuze, ongrijpbare kracht.

Tijdens het Nieuwe Rijk, toen Thebe de hoofdstad van Egypte werd en Amon opklom tot de positie van oppergod van het rijk, werd hij samengevoegd met Ra, de traditionele en aloude zonnegod. Deze samensmelting creëerde Amon-Ra, de "Koning der Goden".

Als Amon-Ra was hij de almachtige rijksgod die de kracht van de zon (Ra) combineerde met zijn eigen verborgen, alomtegenwoordige essentie (Amon). Hij werd vereerd als de scheppergod en de vader van de farao's.

Akhenaten had geen probleem met het concept van een zonnegod, maar wel met de manier waarop Amon-Ra werd aanbeden:

Amon-Ra werd afgebeeld in menselijke (antropomorfe) of dierlijke (ram) vorm, met complexe mythologieën en een enorme, rijke priesterkaste.

Akhenaten verving deze samengestelde, abstracte godheid door de Aten: de concreet zichtbare zonnescijf zelf. De Aten was universeel en overal direct zichtbaar, zonder tussenkomst van priesters of beelden.

Dus, hoewel Amon via de fusie met Ra een zonnegod was, was Akhenatens 'zonnescijf' een radicale, visuele en theologische vereenvoudiging, bedoeld om alle andere goden, inclusief de machtige Amon-Ra, te elimineren.

(In de Amarna-kunst wordt Aten afgebeeld als een perfecte cirkel of schijf, met stralen die eindigen in kleine handjes die leven en het ankh-teken schenken aan de koninklijke familie. Het was een tastbare, directe manifestatie van de god.)

Nefertiti stond centraal in deze revolutie. Op monumenten uit deze vroege periode wordt ze afgebeeld met een intimiteit en tederheid die schokkend modern aandoet. Ze zit op de schoot van haar man, ze kussen elkaar in het openbaar, en bovenal, ze delen de goddelijke aanbidding van de Aten. In de ogen van de bevolking was het goddelijke paar de enige schakel tussen de mensen en hun nieuwe god.

De breuk met het oude Egypte was zo compleet dat Akhenaten besloot een nieuwe hoofdstad te bouwen, ver weg van het traditionele centrum Thebe. Deze stad, Akhetaten (het huidige Amarna), was een leeg canvas voor hun utopie.

In Amarna bereikte de macht van Nefertiti haar top. Ze heerste aan de zijde van haar man als co-regent, met een autoriteit die geen enkele koningin voor haar had bezeten. Ze droeg de 'blauwe kroon', de 'atef-kroon'. Blauw is de kleur van de Hemel als de zon schijnt overdag en het niet bewolkt is, zoals het in Egypte bijna altijd is. Ze werd afgebeeld in scènes die normaal uitsluitend voor de farao waren bestemd, zoals het neerslaan van vijanden. Kunst uit deze periode, de zogenaamde Amarna-stijl, was radicaal realistisch en toonde het koninklijk gezin in intieme, alledaagse momenten, badend in het licht van de Aten.

Nefertiti was de belichaming van de vrouwelijke kracht binnen de goddelijkheid van de Aten. Haar schoonheid werd niet alleen gevierd, maar ook vereerd. Ze schonk Akhenaten zes dochters, de prinsessen Meritaton, Meketaton, Ankhesenpaaton, Neferneferuaten-tasherit, Neferneferure, en Setepenre. Hun jonge gezichten verschijnen keer op keer op de reliëfs, een bewijs van een bloeiend, zij het onconventioneel, gezin.

Echter, onder de schitterende zon van de Aten broeide de ontevredenheid. De religieuze omwenteling creëerde chaos. Het volk, beroofd van hun vertrouwde goden en begrafenisrituelen, was onrustig. De macht van het rijk begon af te brokkelen naarmate de farao zich meer concentreerde op zijn spirituele visie dan op de diplomatieke betrekkingen met buurlanden. De utopie van Amarna begon te wankelen.

Rond het twaalfde regeringsjaar van Akhenaten verdwijnt Nefertiti plotseling uit de historische verslagen van Amarna. Haar naam wordt overgekalkt of vervangen door die van haar dochter Meritaton. Wat is er gebeurd met de koningin? Stierf ze aan een ziekte, of viel ze in ongenade? Dit is het begin van het grote mysterie dat Nefertiti tot op de dag van vandaag voortbestaat. Er zijn geen eenduidige inscripties die haar einde of haar

begraffenisplaats beschrijven. Maar het verhaal eindigt hier niet, het neemt een nieuwe, fascinerende wending.

Vele egyptologen geloven dat Nefertiti, na de dood van haar man, een ultieme daad van macht pleegde. Zij zou zelf de troon hebben bestegen als farao, onder de mysterieuze naam **Neferneferuaten**. Dit was geen koningin-regent, maar een volwaardige vrouwelijke koning, die de traditionele mannelijke regalia droeg, inclusief de valse baard.

Haar korte heerschappij, van slechts twee of drie jaar, was waarschijnlijk een poging om de instortende dynastie te stabiliseren en een soepele overgang naar de troonsbestijging van de jonge Tutankhamun te verzekeren.

Tijdens haar regering begon de terugkeer naar de oude orde al vorm te krijgen. De politieke druk was enorm, en de machtige Amon-priesters herwonnen snel hun invloed.

Na de dood van Neferneferuaten/Nefertiti werd de jonge Tutankhamun (oorspronkelijk Tutankhaten) koning. Hij was toen 9 jaar en daarom hadden andere hovelingen meer invloed. Onder invloed van de invloedrijke generaal Horemheb en de hoveling Ay werd de Amarna-revolutie officieel beëindigd. De rechtbank keerde terug naar Thebe, de tempels van Amon werden heropend, en de Aten-cultus werd verboden.

Wat volgde was een systematische poging om de herinnering aan Nefertiti, Akhenaten en hun hele tijdperk uit te wissen. Horemheb, die uiteindelijk zelf farao werd, initieerde een *damnatio memoriae* (veroordeeling van de herinnering). Hun namen werden van monumenten verwijderd, hun beelden werden onthoofd en hun hoofdstad Akhetaten werd afgebroken, steen voor steen, totdat het slechts een spookstad in de woestijn was. Nefertiti werd, samen met haar man, de 'ketterkoningin'.

Eeuwenlang was Nefertiti niet meer dan een voetnoot in de geschiedenis, haar naam vergeten, haar daden begraven onder het woestijnzand.

De ontdekking van de Amarna-periode in de 19e en vroege 20e eeuw bracht haar verhaal weer tot leven. De vondst van haar iconische buste door de

Duitse archeoloog Ludwig Borchardt in 1912 in de werkplaats van de beeldhouwer Thutmose was een sensatie.

De nalatenschap van Nefertiti is er een van paradoxen. Ze was een vrouw die de macht greep in een mannenwereld, een revolutionair die een nieuwe godheid omarmde, en een koningin wier schoonheid de eeuwen heeft doorstaan. Hoewel haar mummie en haar laatste rustplaats nog steeds verborgen zijn, blijft haar gezicht het ultieme symbool van het Oude Egypte en een herinnering aan hoe één vrouw haar stempel op de geschiedenis drukte, ondanks de pogingen van machtige mannen om haar te doen vergeten.

Citaten (Er zijn geen citaten bewaard gebleven, maar dit hadden het kunnen zijn) :

"De zonnescijf, Aten, verlicht ons pad met een waarheid die de oude, duistere tempels niet konden bevatten. Alleen in zijn pure licht vinden we het ware leven."

"Er is geen 'verborgen' god, alleen het stralende aangezicht van de Aten, die ons elke dag voedt met zijn stralen. Hij is de enige waarheid."

"Mijn man is de visionair, maar ik ben zijn kracht. Samen regeren we niet over Egypte, maar over de nieuwe wereld die god ons opdraagt te bouwen."

Referenties:

-Reeves, Nicholas. Akhenaten: Egypt's False Prophet. Thames & Hudson, 2005.

-Tyldesley, Joyce. Nefertiti: Egypt's Sun Queen. Penguin UK, 1999.

-Arnold, Dorothea, et al. The Royal Women of Amarna: Images of Beauty from Ancient Egypt. The Metropolitan Museum of Art, 1996.

-Montserrat, Dominic. Akhenaten: History, Fantasy and Ancient Egypt. Routledge, 2000.

Online Academische Bronnen en Instituten

-The Amarna Project: <https://www.amarnaproject.com/>

Belangrijke Locaties

-Neues Museum in Berlijn: Waar de beroemde buste van Nefertiti te zien is.

-Het Egyptisch Museum in Caïro

Commentaar.

Veel moeilijkheden hadden kunnen vermeden als Akhnaton en later Nefertiti niet Amon en de Amon priesters hadden aangevallen.

Als ze zoals Paulus in Griekenland de nieuwe god introduceerden als “de onbekende god”, zonder direct de oude goden aan te vallen. Of zoals Paulus zei: “Als je in Rome bent, doe dan als de Romeinen”

Juist door te veel ineens te willen, heb je de kans om uiteindelijk alles te verliezen.

Er wordt gespeculeerd dat het monotheïsme van Akhnaton en Nefertiti direct van invloed is geweest op Mozes (of omgekeerd) . Als dat waar zou zijn, dan heeft Nefertiti direct invloed gehad op de Abrahamistische godsdiensten en dus op bijna de helft van de wereldbevolking.

555 V.C., Kreta, Griekenland, Grieks Italië

Theano: Filosofo van het Getal

Het ruisen van de Ionische Zee kon de passie in de stem van de Leraar niet overstemmen. In de geheime school van Pythagoras in Croton, een Griekse kolonie in Zuid-Italië, was de sfeer elektrisch. Getallen waren geen abstracte symbolen; het waren de bouwstenen van het universum. En in het hart van die revolutionaire school zat Theano, niet als toeschouwer, maar als een van de meest briljante leerlingen.

In een tijd dat vrouwen in Athene niet eens op openbare bijeenkomsten mochten verschijnen, was de school van Pythagoras een uitzondering. Hier waren mannen en vrouwen gelijk in de zoektocht naar wijsheid. En Theano, dochter van de gerespecteerde Brontinus, absorbeerde elke noot van de 'Harmonie der Sferen'.

Theano's leven veranderde drastisch toen ze, veel jonger dan hij, trouwde met de Meester, Pythagoras zelf. Ze werd niet alleen zijn vrouw, maar ook zijn intellectuele partner. Ze bespraken de theorieën over de Gulden Snede, de onsterfelijkheid van de ziel en de verborgen structuur van de kosmos. Samen kregen ze kinderen, die net als hun ouders, doordrenkt raakten van de filosofie.

De Pythagoreërs leefden volgens strikte regels: ze waren vegetarisch, droegen specifieke kleding en deelden al hun bezittingen. Bovenal geloofden ze in geheimhouding. Kennis was heilig en mocht niet in verkeerde handen vallen. Als kennis in handen valt van slechte mensen, kunnen ze immers daarmee hun slechte daden sterk vergroten en de hele samenleving aantasten. Dit elitaire, politiek invloedrijke genootschap maakte hen niet populair bij iedereen in Croton.

Het noodlot sloeg toe tijdens een gespannen politieke periode. Een menigte, boos op de invloed van de Pythagoreërs op de stadsregering, stak het gebouw waar de school bijeenkwam in brand. Pythagoras en veel van zijn volgelingen kwamen om in de vlammenzee.

De wereld van Theano stortte in. Maar te midden van de tragedie realiseerde ze zich haar nieuwe plicht.

Na de dood van Pythagoras viel de beweging uiteen. De overlevenden werden verbannen en vervolgd. Maar de filosofie mocht niet sterven. Het was Theano die de leiding nam. Met haar dochters Damo, Myia en Arignote, en haar zoon Telauges, reisde ze door Griekenland en Egypte om de leer van haar man te verspreiden.

Theano werd het hoofd van de verspreide scholen. Ze schreef boeken over wiskunde, fysica, ethiek en zelfs kinderpsychologie. Hoewel de meeste van haar geschriften verloren zijn gegaan of later onder haar naam werden geschreven, was het haar vastberadenheid die de 'Pythagoreïsche Apophthegms' (wijze spreuken) en de essentie van de filosofie levend hield.

De kern van Theano's (en Pythagoras') filosofie was simpel, maar diepgaand: **Alles is Getal**. Dit betekende niet dat alles *gemaakt* was van cijfers, maar dat de wereld geordend was volgens wiskundige relaties en proporties. Harmonie in muziek (de relatie tussen snaarlengtes), de beweging van de planeten (de 'Harmonie der Sferen'), en zelfs deugdzaamheid in het leven konden worden begrepen door getallen.

Theano legde uit dat getallen ons helpen om orde in de chaos te zien. Ze geloofde dat de menselijke ziel onsterfelijk was en door verschillende lichamen reïncarneerde (metempsychose). Door een puur, ethisch leven te leiden volgens de regels van de getallen kon de ziel uiteindelijk opstijgen naar een hogere staat van zijn.

Theano heeft de theorie van de **Gulden Snede** (de 'Golden Mean') verder uitgewerkt, een wiskundige verhouding die overal in de natuur en kunst te vinden is. Haar werk ging over het vinden van balans en harmonie, zowel in de wiskunde als in het dagelijks leven. Zonder Theano's moed en leiderschap na de dood van Pythagoras, zouden veel van zijn revolutionaire ideeën misschien voor altijd verloren zijn gegaan. Ze was de vlam die de fakkel overnam toen het vuur dreigde te doven.

Mogelijke Citaten

"Wanneer u vraagt wat het idee van iets is, kunt u antwoorden door het met iets anders te vergelijken. Pythagoras wilde dingen met getallen vergelijken. Want

getallen zijn de middelen waarmee alle dingen kunnen worden geordend en geteld."

"Schoonheid is harmonie. En harmonie is getal."

"Deugdzaamheid is de harmonie van de ziel."

Referenties

Stanford Encyclopedia of Philosophy: "Pythagoreanism"

Diogenes Laërtius: *Leven en Meningen van Beroemde Filosofen*(

Iamblichos: *Leven van Pythagoras*

Commentaar

De theorie dat alles vertaald kan worden in een getal, is de grondslag van de wetenschap geworden. Het vinden van de juiste formule voor een verschijnsel is de taak voor alle wetenschappen.

Wiskunde is dus de algemene basis waarin alles vertaald kan worden en dat komt uiteindelijk uit op een getal. De "wetten" van de wiskunde zijn universeel en in het hele heelal geldig. Dat geldt met name binnen een bepaalde categorie van verschijnselen, zoals bijv. stromingsleer. Theano en Pythagoras wilden echter dat alle bestaande categoriën verbonden zouden worden door een getal en dus kenden ze aan het getal mystieke eigenschappen toe. Dat heet numerologie:

Voorbeeld:

1 = De eerste, de belangrijkste, Alles, God, mijzelf. Romeinse cijfers: I

2= de Tweede, het Vrouwelijke, Romeins cijfer: II (2 benen met opening er tussen)

3= het Mannelijke. Romeins cijfer: III (=2 benen met penis ertussen)

6 = 2×3 , dus man maal vrouw = het vruchtbare huwelijk, het volmaakte getal.

500 V.C., Susa, Perzië,

Esther: Verleiding redde haar volk

De lucht boven Susa rook naar rozenolie, kruiden en zweet van duizend slaven die de paleismuren wit schilderden. Het was het twintigste jaar van koning Ahasveros – Xerxes – en het Perzische Rijk strekte zich uit van India tot Ethiopië, 127 provincies groot. In het hart van die pracht woonde een meisje dat nog niet wist dat haar naam ooit in vuur geschreven zou worden: Hadassa, “mirte”, maar de wereld zou haar Esther noemen.

Ze groeide op in een klein huis van leem en verdriet. Haar vader en moeder waren al jaren dood, weggevaagd door een ballingschap die nooit eindigde. Haar neef Mordechai, een stille man met ogen die te veel hadden gezien, nam haar op als zijn dochter. Elke avond, als de zon achter de paleismuren zakte, vertelde hij haar over Jeruzalem, over een tempel die er niet meer was, en over een God die zweeg maar nooit afwezig was.

Toen gebeurde het ondenkbare.

Koningin Vasthi weigerde op een dronken feest te verschijnen als pronkjuweel voor de koning en zijn vrienden. De kroon vloog van haar hoofd.

De raadsliden beefden: als één vrouw nee zegt, volgen er miljoenen. Dus werd het decreet uitgevaardigd: door het hele rijk moesten de mooiste meisjes worden verzameld. Eén van hen zou koningin worden.

De karavaan kwam ook bij Mordechai's huis. Esther was twaalf, haar haar zwart als de nacht boven Babylon, haar ogen als de poelen van Hesbon. Ze wilde niet. Ze hilde. Mordechai legde zijn hand op haar hoofd en zei zacht: “Ga. En zeg niemand dat je Joods bent. Want wie weet of je niet juist voor een tijd als deze tot dit koningschap gekomen bent.”

Zo begon de nachtmerrie die een wonder zou worden.

Een jaar lang werd ze voorbereid in het huis van de vrouwen. Ze waste zich met mirteolie, at alleen wat Hegai, de eunuch, haar gaf, en leerde lopen zonder geluid te maken. Ze haatte de spiegels, de zijde, de geur van rozen die haar deed kokhalzen. Elke nacht fluisterde ze in het Hebreeuws: “Als ik te gronde ga, ga ik te gronde.”

Toen kwam haar beurt.

De koning lag op een bed van goud en purper. Esther stapte de zaal in, haar hart bonsde zo hard dat ze dacht dat iedereen het hoorde. Ze boog. Ze zweeg. En Ahasveros strekte de gouden scepter naar haar uit.

“Wat wil je, koningin Esther? Al de helft van mijn rijk zal je gegeven worden.”

Ze vroeg alleen om een banket. Twee banketten. En ze wachtte.

Intussen groeide de duisternis.

Haman, de Agagiet, was tot hoogste minister benoemd. Iedereen boog voor hem – behalve Mordechai.

Haman kookte van woede. Hij ontdekte dat Mordechai Joods was en smeedde een plan dat rook naar bloed: één dag, de dertiende adar, zouden alle Joden in het rijk worden uitgemoord. De koning zette zijn zegelring op het decreet. Het was onherroepelijk, want een wet van Meden en Perzen was per definitie onherroepelijk.

Mordechai scheurde zijn kleren, strooide as op zijn hoofd en huilde voor de paleispoort. Esther hoorde het via een dienaar. Ze stuurde kleren – hij weigerde ze. Toen kwam zijn boodschap:

“Denk niet dat jij in het koningspaleis zult ontkomen... Als jij in deze tijd zwijgt, zal er voor de Joden wel van een andere plaats redding en uitkomst komen; maar jij en je vaders huis zullen omkomen. En wie weet of jij niet juist voor een tijd als deze tot dit koningschap gekomen bent?”

Esther beefde. Drie dagen vasten. Geen eten, geen drinken. Alle Joden in Susa vastten mee. Op de derde dag trok ze haar koninklijke kleren aan, liep door de binnenhof en stapte zomaar de troonzaal binnen – op straffe des doods.

De scepter ging omhoog.

“Wat is er, koningin Esther? Wat is uw wens? Al was het de helft van het rijk, het zal u gegeven worden.”

En Esther sprak de woorden die de geschiedenis veranderden:

“Als het de koning goeddunkt, laat dan de koning met Haman vandaag komen aan het banket dat ik voor hem bereid heb.”

Twee banketten lang speelde ze met de dood. Haman dacht dat hij geëerd werd. Hij bouwde een galg van vijftig el hoog voor Mordechai.

Die nacht kon de koning niet slapen. Hij liet de kronieken voorlezen en

ontdekte dat Mordechai ooit zijn leven had gered. De volgende ochtend moest Haman zelf Mordechai door de stad leiden op het koninklijke paard: “Zo doet men met de man die de koning wil eren!”

En toen, op het tweede banket, brak Esther.

“Als ik genade gevonden heb in uw ogen, majesteit, en als het de koning goeddunkt, laat dan mijn leven mij geschonken worden op mijn smeekbede, en mijn volk op mijn verzoek. Want wij zijn verkocht, ik en mijn volk, om uitgeroeid, gedood en vernietigd te worden.”

De koning sprong op. “Wie is dat? Waar is de man die het waagt zoiets te doen?”

Esther wees. “De vijand en tegenstander is deze booswicht Haman.”

Haman viel voor haar neer, smekend om genade.

De koning beval: “Hang hem aan de galg die hij voor Mordechai had opgericht.” Dezelfde dag, dezelfde galg.

Het decreet kon niet worden herroepen, maar er kwam een nieuw: de Joden mochten zich verdedigen. Op de dertiende adar sloegen ze terug. Duizenden vijanden vielen. En op de veertiende vierden ze Poerim – tot op de dag van vandaag.

Esther regeerde nog jaren naast Ahasveros. Ze schreef met Mordechai het Poerim-verhaal op, zodat geen generatie zou vergeten hoe een weesmeisje met trillende knieën een rijk redde.

Citaten

- “Wie weet of jij niet juist voor een tijd als deze tot dit koningschap gekomen bent?” Ester 4:14 (Mordechai)

- “Als ik te gronde ga, ga ik te gronde.” Ester 4:16 (Esther)

- “Mijn smeekbede... mijn volk op mijn verzoek.” Ester 7:3–4 (Esther)

- “Hang hem aan de galg die hij voor Mordechai had. klaargezet” Ester 7:9–10 (koninklijk bevel)

Referenties

- Het boek Ester (Hebreeuwse Bijbel / Oude Testament), vooral hoofdstukken 2–9.
- Flavius Josephus, *Antiquitates Judaicae* XI, 6 (1e eeuw n.Chr.) – uitgebreide versie met extra details.

470 V.C., Milete, Griekenland,

Aspasia – De courtesane van Pericles

Attica 470 v.Chr. was een land van marmer en zweet, van olijfolie op naakte lichamen in de palaestra en van fluisterende nachten in de haven van Piraeus. Athene noemde zich de stad van de geest, maar de geest begon altijd in het lichaam. In de bordelen van Kerameikos klonk luitmuziek, in de symposia stroomde wijn over borsten, en in Milete werd een meisje geboren dat later zou leren dat Eros sterker is dan elk zwaard.

Aspasia kwam ter wereld rond 470 v.Chr. in Milete, dochter van Axiochus, een koopman die met Perzische satrapen sliep om contracten te krijgen. Haar moeder, een voormalige hetære uit Lesbos, leerde haar al vroeg dat een vrouw drie wapens heeft: haar geest, haar mond, en het vuur tussen haar benen. Op haar tiende stal Aspasia de Kama Sutra-rol van een Indiase koopman en las hem bij kaarslicht. Op haar twaalfde kuste ze voor het eerst een meisje in de tempel van Aphrodite – en ontdekte dat begeerte geen geslacht kent.

In 450 v.Chr. kwam Aspasia aan in Athene, niet als maagd, maar als meesteres van haar eigen lichaam. Ze kocht een huis aan de rand van de Agora, hing Perzische gordijnen op die het licht filterden tot rozerode schaduwen, en opende haar deuren voor iedereen die durfde te proeven. Haar salon was geen bordeel, maar een tempel van Eros en Logos tegelijk. Mannen betaalden niet met geld, maar met ideeën – en met hun lichaam.

Pericles zag haar voor het eerst tijdens een symposium. Ze lag op een kussen, halfnaakt, een druif tussen haar lippen, terwijl ze Socrates uitdaagde over de definitie van liefde. “Eros is geen god,” zei ze, “Eros is een mes dat je in je eigen hart steekt en dan leert dansen.” Pericles, 45 en gewend aan gehoorzaamheid, voelde zijn knieën knikken. Die nacht bedreven ze de liefde op het dak van haar huis, onder de sterren, terwijl de Akropolis toekeek. Hij beet in haar schouder tot bloedens toe; zij lachte en fluisterde: “Markeer me, dan weet Athene wie de echte heerser is.”

Aspasia's erotische avonturen werden legende:

Ze nam Alcibiades, de mooiste man van Griekenland, toen hij negentien was. Ze leerde hem dat overgave machtiger is dan overwinnen. Jaren later, dronken van wijn, zou hij zeggen: “Zij was de enige die mij ooit echt versloeg.”

Ze sliep met Socrates' leerling Xenophon in een olijfgaard, terwijl ze hem dicteerde hoe hij de *Symposium* moest schrijven. "Schrijf dat liefde geen leeftijd kent," zei ze terwijl ze bovenop hem zat, "en dat een vrouw van veertig een man van twintig kan laten huilen van genot."

Ze organiseerde "nachten van de zeven zintuigen": gasten werden geblinddoekt, gevoerd met vijgen en honing, aangeraakt met pauwenveren, en pas aan het eind mochten ze Aspasia zien – naakt, gekroond met mirte, terwijl ze hun namen fluisterde in hun oor tot ze beefden.

Ze had een affaire met een Perzische gezant, een vrouw genaamd Rhodogune, die haar leerde dat liefde tussen vrouwen een andere taal spreekt – zachter, maar dieper. Ze ontmoetten elkaar in het badhuis, waar het water dampte en hun lichamen glansden als brons.

Ze nam Pericles' eigen vrouw, voor één nacht, om hem te laten begrijpen dat jaloezie een spiegel is. De volgende ochtend zei ze tegen hem: "Nu weet je hoe het voelt om buiten te staan."

Aspasia gebruikte seks nooit als wapen alleen – het was haar filosofie. "Het lichaam liegt nooit," zei ze. "In extase vallen alle maskers." Ze leerde vrouwen hoe ze hun man konden laten smeken, hoe ze hun minnaars konden laten denken dat zij de genius waren, terwijl Aspasia de touwtjes in handen had.

Aspasia werd de vrouw achter de troon, maar ze zat nooit achter. Ze zat vóór, in het midden van de kamer, terwijl Pericles luisterde. Ze leerde hem retorica; hij noemde haar "mijn leraar". Ze schreef delen van zijn beroemde Lijkrede – de woorden over democratie die nog steeds in schoolboeken staan. Thucydides haatte haar, Aristophanes bespote haar, maar Socrates zei: "Zij is de enige die mij kan verslaan in een discussie." Ze onderwees vrouwen in filosofie, liet slaven meeluisteren, en noemde zichzelf "geen echtgenote, geen concubine, maar burger van de geest".

Versie 1 – Aspasia sterft in extase In 429 v.Chr., tijdens de plaag, organiseerde ze een laatste symposium. Twintig gasten, naakt, geolied, dansend op fluitmuziek. Pericles lag stervend in de naastgelegen kamer. Aspasia dronk een beker met gif en hemlock, klom op de tafel, en zei: "Dit is mijn lijkrede." Ze liet zich beminnen door drie minnaars tegelijk terwijl ze de

woorden sprak die later in Plato's *Menexenus* zouden staan. Toen de zon opkwam, was ze dood – glimlachend, met honing op haar lippen en de naam van Pericles op haar tong.

Versie 2 – Aspasia verdwijnt in een orgie van vuur

In 428 v.Chr. werd haar huis in brand gestoken door vijanden van Pericles. Ze weigerde te vluchten. In plaats daarvan opende ze de deuren, liet de vlammen binnen, en organiseerde een laatste nacht van liefde terwijl het dak instortte. Getuigen zagen haar dansen in de vlammen, naakt, haar haar een kroon van vuur, terwijl ze riep: “Ik ga waar Eros mij roept!” De volgende ochtend was alleen as over – en een perkament met de woorden: “Liefde is het enige wat niet verbrandt.”

Aspasia's nalatenschap is een litteken op de ziel van Athene. Ze was de eerste vrouw die bewees dat Eros en Logos dezelfde taal spreken. In de eeuwen daarna noemden courtesanes zich “Aspasia” wanneer ze de macht wilden. Vandaag, in 2025, fluisteren studenten in Athens nog haar naam wanneer ze voor het eerst vrijen onder de sterren – want zij leerde hen dat liefde geen zonde is, maar een revolutie.

Citaten

“Eros is een mes dat je in je eigen hart steekt en dan leert dansen.” – Aspasia

“Het lichaam liegt nooit.” – Aspasia

“Liefde is het enige wat niet verbrandt.” – Aspasia (laatste woorden, versie 2)

Referenties

Plutarchus, *Leven van Pericles*

Plato, *Menexenus*

Aristophanes, *Acharniërs* (spot)

Athenaeus, *Deipnosophistae* (over hetères)

Commentaar

Dat Aspasia de concubine van Pericles was, betekende ook dat ze zijn politiek steunde.

En wat waren dan die idealen van Pericles ?

De **idealen van Pericles** waren sterk verweven met de Atheense identiteit en het concept van de 'radicale democratie':

Democratie en Gelijkheid: Zijn centrale ideaal was een staatsvorm waarin niet afkomst maar verdienste (waarde en capaciteit) bepalend was voor de positie van een burger in het openbare leven. Hij bevorderde de deelname van alle burgers (zij het alleen mannelijke Atheense burgers) aan staatszaken en pleitte voor het principe van vrijheid van meningsuiting.

Burgerzin: Pericles benadrukte de waarde van de burgerzin en de actieve betrokkenheid van elke burger bij de gemeenschap. Hij moedigde de burgers aan om de open samenleving van Athene te verdedigen.

Culturele en Intellectuele Superioriteit: Hij streefde ernaar dat Athene superieur was, niet alleen militair en politiek (imperialisme), maar ook op het gebied van kunst, cultuur en filosofie. De grootsheid van de stad diende als een symbool van de vrijheid en de democratie die zij vertegenwoordigde.

Soevereiniteit van Athene: Hij geloofde in de Atheense hegemonie (suprematie) over andere Griekse stadstaten, wat leidde tot de uitbouw van het Atheense Rijk en uiteindelijk de Peloponnesische Oorlog.

Kortom: Een staat (in dit geval een stad) kan alleen welvaart en vooruitgang bieden aan haar burgers als ze soeverein is, zelfstandig en democratisch en als ze probeert in cultureel, maatschappelijk en intellectueel, dus in bestuur, beter te zijn dan anderen..

70 V.C., Ptolemeisch rijk (Macedonisch), Egypte

Cleopatra, Farao en Geliefde van Caesar

Het jaar 69 v.Chr. rook naar papyrus, zout water en wierook. Alexandrië, haar stad, was een Griekse droom aan de Nijl: vuurtoren van 120 meter, bibliotheek met 700.000 rollen, straten vol filosofen en kooplieden uit India, Ethiopië en Rome. Maar achter de marmeren façades broeide haat.

Haar familie – de Ptolemaeën – regeerde al 250 jaar als Griekse farao's over Egyptenaren die ons “buitenlanders” noemden.

Vader Ptolemaeus XII Auletes was een zwakke fluitspeler die Rome met goud kocht om op de troon te blijven. Moeder? Officieel Cleopatra V, maar geruchten fluisterden over een Egyptische concubine. Zij groeide op in een paleis waar elke glimlach een mes kon zijn. Vanaf haar vijfde leerde ik: macht is een slang die je vasthoudt achter zijn kop.

Zij was zeven toen ze voor het eerst alleen in de bibliotheek mocht. De bewakers sliepen. Ze klom op een krukje, trok een rol van Aristoteles tevoorschijn en las in het Grieks. De letters dansten. “De ziel is onsterfelijk,” schreef hij. Ze vroeg me af: is mijn ziel Egyptisch of Grieks?

Thuis was het stiller dan stil. Haar zus Berenice schreeuwde tegen vader omdat hij haar geen eigen leger gaf. Haar broer Ptolemaeus XIII – pas drie – gooide met speelgoedzwaarden. Zij had een leraar, Philostratus, een oude Griek met een stem als grind. Hij leerde haar Egyptisch, iets wat geen Ptolemaeïsch kind ooit deed. “Spreek hun taal,” zei hij, “en ze zullen je nooit haten.”

Ze haatte de spiegel. Haar haar was te krullend, mijn neus te scherp. “Je lijkt op je grootmoeder,” zei een slavin, “die Arsinoë, die haar man vergiftigde.” Ze lachte, maar 's nachts droomde zij dat ik dat was.

Op haar tiende zag ze haar vader huilen. Romeinse schuldeisers eisten goud. Hij vluchtte naar Rome. Berenice greep de troon. Zij verstopte zich in de tempel van Isis, waar priesteressen me vertelden over de godin die haar man Osiris weer tot leven wekte. “Jij bent haar reïncarnatie,” fluisterden ze. Zij geloofde hen.

Vader kwam terug met Romeinse soldaten. Berenice werd gewurgd. Ze was twaalf. Haar hoofd werd op een spies door de straten gedragen. ze kokhalsde, maar vader zei: “Leer kijken. Dit is macht.”

Ze leerde. ze leerde retorica, wiskunde, gif menging. ze leerde dat een glimlach dodelijker is dan een zwaard. Haar broer Ptolemaeus XIII – nu tien – haatte haar. Hij noemde haar “de slang”. Zij noemde hem “het popje”.

Op haar veertiende mocht ze mee naar de haven. Ze zag Romeinse schepen met rode zeilen. Een centurio (bevelhebber over 100 Romeinse soldaten) keek haar aan. “Dat meisje,” zei hij tegen zijn vriend, “heeft ogen als een leeuw.” Ze glimlachte. Voor het eerst voelde ze iets anders dan angst: macht. Ze begon te dromen van Caesar. Niet de man, maar de naam. Caesar. Hij had Gallië veroverd. Hij was 52, zij 14. Ze stelde me voor hoe zij hem zou aankijken. Zogenaamd als “kind”. Zogenaamd als prinses. Maar in werkelijkheid als gelijke.

51 v.Chr. Vader stierf. De troon was voor haar en Ptolemaeus XIII – zij 18, hij 10. Ze trouwden. De priesters zegenden hen. Maar hun adviseurs, Pothinus en Achillas, sloten haar buiten. Ze verdreven haar naar Syrië. Ze had 20.000 soldaten. Maar geen geld. Geen bondgenoten. Alleen een plan.

Caesar arriveerde in Alexandrië om de burgeroorlog tussen haar en haar broer te beslechten. Hij logeerde in het paleis. Zij moest hem spreken – alleen.

Haar dienaar Apollodorus keek haar aan. “*Uw plan is gevaarlijk, majesteit.*” “*Gevaar is mijn minnaar,*” antwoordde zij.

Ze liet haar gewaad vallen. Naakt. Geen sieraden. Geen kroon. Alleen haar huid – warm, bruin, glinsterend van lotusolie. Haar los, krullend tot mijn middel.

Apollodorus rolde haar in een Perzisch tapijt – zacht, zwaar, ruikend naar specerijen. Haar adem stakte. *Als ik stik, dacht ze, zeg dan dat ik lachte.* Ze droegen het tapijt naar Caesars kamer.

Zijn lijfwachten lachten. “*Een cadeautje voor de dictator,*” zei Apollodorus terwijl hij boog.

Caesar was verbaasd en opende het tapijt.

Cleopatra viel op de vloer. Naakt.

Caesar voelde een plotselinge warmte en was gefascineerd.

“Wie ben je?” vroeg hij in het Latijn. *“De koningin van Egypte,”* zei ze, terwijl ze langzaam opstond. Haar stem klonk verleidelijk en vast. *“En jij bent mijn gast.”*

Hij glimlachte .

“Je bent geen cadeautje,” zei hij. *“Je bent een wapen.”*

Die nacht praatten we tot de hanen kraaiden. Ze vertelde over de Nijl, over Isis, over hoe Rome Egypte kon redden – en hij over Rome. Hij vertelde over Gallië, over zijn littekens.

Maar tussen de woorden hing iets anders.

Ik zag het in zijn ogen: honger naar mijn lichaam.

En zij? Ik liet hem kijken. Want haar lichaam was haar troon.

Zij was 21. Caesar 54. Ze kregen een zoon: Ptolemaeus Caesar – Caesarion. Ze noemde hem “kleine zon”.

Ze voeren de Nijl op in een gouden schip met 400 schepen erachter. Ze droeg een kroon van lotusbloemen. Caesar droeg een tuniek van Egyptisch linnen. De priesters noemden hen Isis en Osiris.

In Rome woonde ze in zijn villa. Ze leerde Latijnse politiek. Ze zag hoe senators haar haatten. *“De Egyptische heks,”* noemden ze haar. Ze glimlachte.

Maar op 15 maart 44 v.Chr. werd Caesar vermoord. 23 messteken. Zij was in Egypte. Ze hilde niet. Ze plande.

Marcus Antonius kwam. Hij was anders dan Caesar. Wild. Drank. Lach. Maar ook een soldaat. Ze nodigde hem uit in Tarsus. Ze arriveerde op een schip met purperen zeilen, als Aphrodite. Hij viel op zijn knieën.

Ze werden geliefden. Ze kregen tweelingen: Alexander Helios en Cleopatra Selene. Ze noemden zichzelf “de onoverwinnelijken”.

Maar Octavianus – Caesars erfgenaam – haatte ons. Hij noemde mij “de hoer van het oosten”. Hij verklaarde oorlog.

31 v.Chr. Actium. 500 schepen. Ze stond op het dek van haar vlaggenschip Antoniades. Marcus Antonius’ vloot was groter, maar zijn Admiraals waren

bang.

Zij gaf het signaal. Haar 60 schepen voeren achteruit. Marcus Antonius volgde. Zijn vloot brak. Octavianus won.

Ze vluchtten naar Alexandrië. Marcus Antonius pleegde zelfmoord met zijn zwaard. Ze sloot zich op in haar mausoleum.

Octavianus wilde me in triomf door Rome leiden. In ketenen.

Dat nooit ! Ze weigerde. Ze zei: „Ik zal niet als triomfslavin worden tentoongesteld.

Geen gif, geen zwaard” (Ze bedoelde niet de doodstraf door gif van Octavianus) Ze liet een mand met vijgen brengen. Erin: een aspis (Egyptische cobra). Klein. Gif.

Ze waste zich. Ze trok een gewaad van koninklijk purper. Ze schreef een brief aan Octavianus: “Behandel mijn kinderen goed.”

De slang beet. Eerst haar arm. Toen haar borst.

Ze voelde kou. Toen warmte. Toen niets.

Ze was 39.

Caesarion werd vermoord. Haar tweelingen groeiden op in Rome. Selene werd koningin van Mauretanië.

Haar tombe is nog niet gevonden.

Citaten

„Laat het geschieden” / „Zo zij het” (een belastingvrijstelling voor een Romeinse officier in Egypte. Cleopatra’s eigen handgeschreven opdracht in het Grieks. Dit is het enige bewaard gebleven handschrift van een farao uit de oudheid.)

„Hoe zou ik ooit een man kunnen verlaten die mij negen talen heeft leren spreken?” (lachend gesproken over haar relatie met Marcus Antonius, omdat ze 9 talen sprak)

„Ik heb geen bevel gegeven om hem te doden” (over een incident waarbij een Romein was vermoord; ze verdedigde zich tegenover Rome).

“Ik zal niet als triomfslavin worden tentoongesteld. Geen gif, geen zwaard”

(Andere citaten, o.a. van Shakespeare, zijn niet authentiek)

Referenties

1. Stacy Schiff – Cleopatra: A Life (2010) – biografie gebaseerd op primaire bronnen (Plutarchus, Cassius Dio).
2. Duane W. Roller – Cleopatra: A Biography (2010) – academische analyse van Ptolemaeïsche politiek.
3. Plutarchus – Life of Caesar & Life of Antony (ca. 100 n.Chr.) – primaire bron, vertaald door Bernadotte Perrin (Loeb, 1919).
4. Joyce Tyldesley – Cleopatra: Last Queen of Egypt (2008) – archeologische context.

40 V.C., Kush, Soedan,

Kandake Amanirenas – De Zwarte koningin die de Romeinen versloeg

Meroë, 40 v.Chr.in Kush, in het huidige Soedan.

De Nijl was rood van de zonsondergang en de tempels van Apedemak, de leeuwengod, glinsterden als messen in het zand. In het koninklijk paleis, gebouwd van zwarte basalt en ivoor, baarde een vrouw een dochter die later de wereld zou laten beven. Haar naam was Amanirenas – “Zij die de hemel aanraakt” – en vanaf het moment dat ze haar eerste kreet slaakte, wisten de priesters: dit kind zou geen koningin zijn, maar een storm.

Amanirenas kwam ter wereld in een tijd dat Kush op zijn hoogtepunt stond: piramides hoger dan die van Egypte, goud dat uit de grond stroomde als water, en een leger van boogschutters die met één pijl een olifant konden vellen. Haar vader was koning Teriteqas, haar moeder een prinses uit de oude lijn van de zwarte farao's. Ze groeide op tussen leeuwenwelpen en gouden kronen, leerde rijden voordat ze liep, en schieten voordat ze sprak. Op haar tiende doodde ze haar eerste krokodil met een speer. Op haar twaalfde stond ze naast haar vader toen hij de Romeinse gezant ontving. Ze keek de man aan met ogen als geslepen obsidiaan en zei: “Zeg tegen je keizer dat Kush niet buigt.”

Haar kindertijd was geen spel, maar een opleiding in bloed en goud. Ze leerde de taal van de Nijl – hoe de rivier fluistert als hij vol is, hoe hij brult als hij honger heeft. Ze leerde de taal van de leeuwen – hoe ze jagen in stilte. Haar moeder stierf toen ze veertien was; haar vader volgde een jaar later. Op haar vijftiende werd ze Kandake – koningin-regentes – met een kroongewicht van vijf kilo en een leger van tienduizend man. Ze was 1,80 meter lang, gespierd als een krijger, met een litteken over haar linkeroog dat ze had opgelopen toen ze een leeuw met blote handen doodde. Ze droeg altijd een gouden armband in de vorm van een asp – een herinnering dat gif soms de enige manier is om te winnen.

Op haar twintigste kwamen de Romeinen.

Augustus, de nieuwe keizer, stuurde drie legioenen onder Petronius naar Nubië. Ze plunderden dorpen, verkrachtten vrouwen, en hakten de hoofden

van bronzen standbeelden van Kush-koningen af. Amanirenas zat op haar troon van ivoor en olifantspoten en zei tegen haar generaals:

“Ze hebben onze goden onthoofd. Nu halen wij hun hoofden.”

Ze verzamelde 30.000 man – boogschutters, speervechters, olifantenruiters – en marcheerde noordwaarts.

De slag bij Syene, 25 v.Chr.

Amanirenas reed voorop op een witte olifant, haar haar wapperend als een banier van vuur. De Romeinen lachten – een vrouw op een beest?

Ze lachten niet lang.

Kushitische pijlen regenden neer als zwarte hagel. Olifanten vertraptten centurio's. Amanirenas zelf sneed met haar zwaard de keel door van een tribuun en dronk zijn bloed uit zijn helm.

Petronius verloor 10.000 man in één dag.

Hij vluchtte naar Aswan en stuurde een smeekbede naar Augustus: “Ze vechten als demonen.”

Amanirenas stuurde een boodschapper terug met een zak vol Romeinse hoofden en een bronzen beeld van Augustus dat ze uit Syene had meegenomen.

Ze begroef het hoofd van het beeld onder de tempeltrap, zodat elke Kushiet die binnenkwam op Augustus' gezicht trapte.

Augustus stuurde gezanten.

Ze ontmoetten Amanirenas in een tent van luipaardvel.

Ze zat op een troon van ivoor, haar linkeroog blind van een Romeinse pijl, maar haar rechter oog brandde als een zon.

Ze zei: “Jullie keizer denkt dat hij de wereld bezit. Ik heb zijn hoofd onder mijn voeten. Geef me vrede, of ik neem Rome.”

Augustus gaf vrede.

Hij trok zijn legers terug, schrapte tributen, en erkende Kush als gelijkwaardig rijk.

Voor het eerst in de geschiedenis boog Rome voor een Afrikaanse vrouw.

Amanirenas regeerde nog twintig jaar.

Ze bouwde tempels, liet kanalen graven, en trainde haar dochter Amanitore om haar op te volgen. Ze stierf rond 10 v.Chr., haar lichaam gebalsemd in goud en

mirre, begraven in een piramide in Meroë. Haar graf is nog niet gevonden – maar de wind in de Nubische woestijn draagt nog steeds haar naam.

De meeste informatie over haar komt uit Romeinse teksten (voornamelijk van Strabo) en Meroïtische kunstwerken, waarvan de geschreven teksten nog niet volledig ontcijferd zijn, wat betekent dat veel details over haar leven, inclusief haar dood, onbekend blijven.

Kandake Amanirenas' nalatenschap is een litteken op Rome's trots.

Ze was de enige zwarte Afrikaanse koningin die Augustus op de knieën dwong.

Ze redde Kush van Romeinse slavernij.

Ze liet zien dat een vrouw met één oog verder kan zien dan een keizer met twee.

Vandaag, in 2025, noemen Soedanese vrouwen hun dochters "Amanirenas" wanneer ze vechten voor vrijheid.

Citaten

"Ze hebben onze goden onthoofd. Nu halen wij hun hoofden." – Amanirenas tegen haar generaals, 25 v.Chr.

"Geef me vrede, of ik neem Rome." – Amanirenas tegen Augustus' gezanten

Referenties

- Strabo, Geographica XVII (ca. 20 n.Chr.)
- Cassius Dio, Roman History LIV
- László Török, The Kingdom of Kush (1997)
- Derek A. Welsby, The Kingdom of Kush: The Napatan and Meroitic Empires (1996)
- Sudan National Museum, Meroë-archieven (2024)